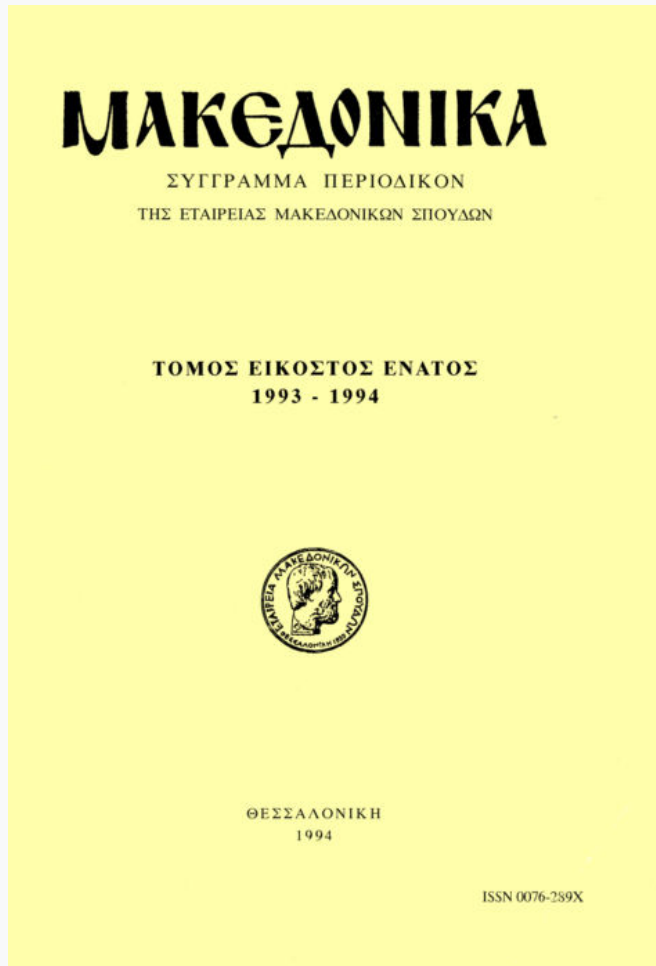

Μακεδονικά

Τόμ. 29, Αρ. 1 (1994)

Ιωάννου Α. Παπανδριανού, Οι Έλληνες απόδημοι στις γιουγκοσλαβικές χώρες, 18ος-20ός αιώνας

Κωνσταντίνος Παπουλίδης

doi: [10.12681/makedonika.208](https://doi.org/10.12681/makedonika.208)

Copyright © 2014, Κωνσταντίνος Παπουλίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπουλίδης Κ. (1994). Ιωάννου Α. Παπανδριανού, Οι Έλληνες απόδημοι στις γιουγκοσλαβικές χώρες, 18ος-20ός αιώνας. *Μακεδονικά*, 29(1), 409–410. <https://doi.org/10.12681/makedonika.208>

Ιωάννου Α. Παπαδριανού, *Οι Έλληνες απόδημοι στις γιουγκοσλαβικές χώρες, 18ος-20ός αιώνας*, Θεσσαλονίκη (ΒΑΝΙΑΣ) 1993, σελ. 230.

Ένα σπουδαίο κεφάλαιο της νεότερης ιστορίας των βαλκανικών λαών αποτελεί η μετανάστευση στις διάφορες γιουγκοσλαβικές επαρχίες κατά τους χρόνους της τουρκοκρατίας. Για το ενδιαφέρον αυτό θέμα δεν είχε γραφτεί ως σήμερα καμιά μονογραφία. Μεμονωμένες μόνο ειδήσεις και νύξεις μπορούσε κάποιος να βρει στις μελέτες, οι οποίες αναφέρονταν γενικά στις μεταναστεύσεις στα Βαλκάνια κατά τον 18ο και 19ο αιώνα (Θ. Νάτσινας, D. J. Ρορονιέ, S. Γαντιλονιέ, κ.ά.). Το κενό αυτό έρχεται να καλύψει η εργασία του Ιωάννη Παπαδριανού, η οποία στηρίζεται σε ανέκδοτη αρχειακή ύλη και συμπληρώνεται με εκδεδομένη.

Ο συγγραφέας, ο οποίος διδάσκει σήμερα Βαλκανική Ιστορία ως αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του Πανεπιστημίου Θράκης, εργάστηκε στα θέματα αυτά επί δύο δεκαετίες στο Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου της Θεσσαλονίκης και το 1985 δημοσίευσε τη διδακτορική διατριβή του με θέμα: *Οι Έλληνες πάροικοι του Σεμλίνου (18ος-19ος αι.), Διαμόρφωση της παροικίας, δημογραφικά στοιχεία, διοικητικό σύστημα, πνευματική και πολιτιστική δραστηριότητα*, Θεσσαλονίκη 1988 (ΙΜΧΑ, αρθ. 210).

Το νέο βιβλίο, μετά τον Πρόλογο του καθηγητή του πανεπιστημίου Ιωαννίνων Ζ. Ν. Τσιρπανλή (σσ. 9-10) και την *Εισαγωγή* του συγγραφέα (σσ. 11-16), διαίρεται σε τρία μέρη. Στο πρώτο, «Οι εγκαταστάσεις» (σσ. 17-54), παρουσιάζεται η ίδρυση και η εξέλιξη των παροικιών, τις οποίες δημιούργησαν οι Έλληνες απόδημοι (το μεγαλύτερο μέρος των οποίων προερχόταν από τη Μακεδονία και είχαν ελληνική συνείδηση και μάλιστα έντονη) στο γιουγκοσλαβικό χώρο. Στη συνέχεια εξετάζονται τα γιουγκοσλαβικά κέντρα, τα οποία επέλεξαν οι Έλληνες απόδημοι για να εγκατασταθούν και δίνονται στοιχεία για τους τόπους καταγωγής των αποδήμων αυτών. Στο δεύτερο μέρος, «Η δραστηριότητα» (σσ. 55-148), παρουσιάζεται ο οικονομικός βίος, η πνευματική κίνηση και η κοινωνική θέση των Ελλήνων μεταναστών στις διάφορες γιουγκοσλαβικές επαρχίες. Στο τρίτο μέρος, «Προσωπογραφίες» (σσ. 149-165), εξετάζονται ορισμένοι Έλληνες απόδημοι στις γιουγκοσλαβικές χώρες, οι οποίοι είναι πολύ λίγο γνωστοί ή εντελώς άγνωστοι στην ιστορική επιστήμη. Ακολουθεί το *Παράρτημα* (σσ. 167-197), όπου εκδίδονται 24 σερβικά επιτύμβια, που επισήμανε ο συγγραφέας στα κοιμητήρια των πόλεων Požarevač, Belgrade και Zemun. Τα επιτύμβια αυτά προσφέρουν σημαντικά γενεαλογικά και χρονολογικά στοιχεία, άγνωστα από άλλες πηγές, για ορισμένες ελληνικές οικογένειες, που έζησαν και έδρασαν στον γιουγκοσλαβικό χώρο κατά τον 19ο και 20ό αιώνα. Το βιβλίο περιέχει ακόμη τη *βιβλιογραφία* (σσ. 199-205), με αδημοσίευτες πηγές (σ. 199), με δημοσιευμένες πηγές (σ. 199-200) και με βοηθήματα (σσ. 200-205). Ακολουθεί η *περίληψη* του έργου στην αγγλική γλώσσα, (σσ. 207-209) (καλό θα ήταν να δημοσιευόταν και περίληψη στη σερβική γλώσσα) και το έργο του Ιωάννη Παπαδριανού κλείνει με το *Ευρετήριο* (σσ. 211-230).

Από όσα εκτέθηκαν παραπάνω, νομίζουμε ότι μπορούμε να υπογραμμίσουμε το γεγονός πως οι παροικίες, τις οποίες δημιούργησαν οι Έλληνες απόδημοι στις διάφορες γιουγκοσλαβικές επαρχίες από τα μέσα του 18ου ως τα μέσα του 20ού αιώνα, υπήρξαν αξιόλογες, όχι μόνο για τον αριθμό των μελών τους, αλλά και για την έντονη και πολύπλευρη δράση τους. Οι Έλληνες πάροικοι των γιουγκοσλαβικών χωρών, οι οποίοι ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο, κατόρθωσαν να ανέβουν γρήγορα οικονομικά. Η οικονομική αυτή ευεξία τους βοήθησε να επιβληθούν στην κοινωνία των γιου-

γκροσλαβικών πόλεων και να αποτελέσουν την αστική τους τάξη. Εξάλλου, αξιόλογη ήταν η συμβολή των παραπάνω παροίκων στην πολιτική, στην πολιτιστική και στην πνευματική ζωή, όχι μόνο των γιουγκοσλαβικών περιοχών, αλλά και των άλλων επαρχιών της βορειοδυτικής Βαλκανικής.

Το έργο αποτελεί σημαντική συμβολή στη δραστηριότητα, αλλά και στη βιβλιογραφία του Ελληνισμού της Διασποράς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΟΥΛΙΑΔΗΣ

Αθανασίου Καραθανάση - Αρχμ. Γεωργίου Τριανταφυλλίδη, *Η Επισκοπική Σύνοδος της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (19ος-20ός αιώνας)*, Θεσσαλονίκη 1994, σελ. 140. (Δημοσιεύματα της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, Μακεδονική Βιβλιοθήκη, αφ. 80).

Στο δημιουργικό πλαίσιο προσέγγισης της ιστορίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας, αυτού του συνθέτου φαινομένου που αποτελεί οργανικό στοιχείο της ελληνικής ιστορίας και παράδοσης, εγγράφεται η σημαντική αυτή μελέτη για την Επισκοπική Σύνοδο της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης (Ε.Σ.). Πρόκειται για επιστημονικό έργο που στηρίζεται στις ιστορικές πραγματικότητες και αξιοποιεί τη λογική της ιστορίας. Κυκλοφόρησε λίγο πριν από την εκπονή του 1994 ως ογδοηκοστό δημοσίευμα της Μακεδονικής Βιβλιοθήκης της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών και είναι καρπός της συνεργασίας του καθηγητή Ιστορίας του Ελληνισμού στη Θεολογική Σχολή του Α.Π.Θ. κ. Αθανασίου Ε. Καραθανάση και του Αρχιμανδρίτη κ. Γεωργίου Τριανταφυλλίδη, ο οποίος διέσωσε τον Κώδικα των Πρακτικών της Ε.Σ. της Θεσσαλονίκης. Αυτά αφορούν την τελευταία περίοδο σύγκλησής της μεταξύ των ετών 1891-1924 επί των μητροπολιτών Σωφρονίου, Αθανασίου, Αλεξάνδρου, Ιωακείμ, Γενναδίου.

Ο Κώδικας είναι ο μοναδικός σωζόμενος, αφού τα πρακτικά των προηγούμενων συνόδων κάηκαν στην πυρκαγιά της 22ας Αυγούστου 1890. Το περιεχόμενό του φωτίζει ορισμένες πτυχές από τη λειτουργία ενός μακρόβιου θεσμού της Ορθόδοξης Εκκλησίας, της Ε.Σ. της Μητροπόλεως της Θεσσαλονίκης που διήρκεσε από τον 6ο αιώνα ως το 1924 (τυπική κατάργηση από την πατριαρχική πράξη της 28ης Οκτωβρίου). Ο συγκεκριμένος Κώδικας έχει, επομένως, μεγάλη σημασία ως ιστορική πηγή, την οποία και αναδεικνύει η διάρθρωση της μελέτης. Είναι, εξάλλου, δεδομένη η ενεργός τοποθέτηση της Ε.Σ. στις εθνολογικές και κοινωνικές ζημιώσεις στους κόλπους του χειμαζόμενου μακεδονικού Ελληνισμού και του λοιπού ορθόδοξου κόσμου, υποκείμενη στην εποπτεία πάντοτε του Οικουμενικού Πατριαρχείου της Κωνσταντινούπολης.

Η κρίσιμη για την τουρκοκρατούμενη Μακεδονία και όλη την Ελλάδα περίοδος του Μακεδονικού Αγώνα, της Απελευθέρωσης, του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και της Προσωρινής Κυβέρνησης —Εθνικής Άμυνας— Ελευθερίου Βενιζέλου, της Μικρασιατικής Καταστροφής με τα επακόλουθά της, αντανάκλαται στα έγγραφα και τα πρακτικά της Ε.Σ. (μέχρι την απελευθέρωση στα 1912 με ελλειπτικό τρόπο λόγω της τουρκικής κυριαρχίας). Ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα, συνδυάζοντας τις γνώσεις από άλλες πηγές της νεότερης και σύγχρονης ιστορίας της Μακεδονίας να κατανοήσει τη δεινή θέση και το συνεχή αγώνα της Ε.Σ., η οποία ως όργανο με εκκλησιαστικές και